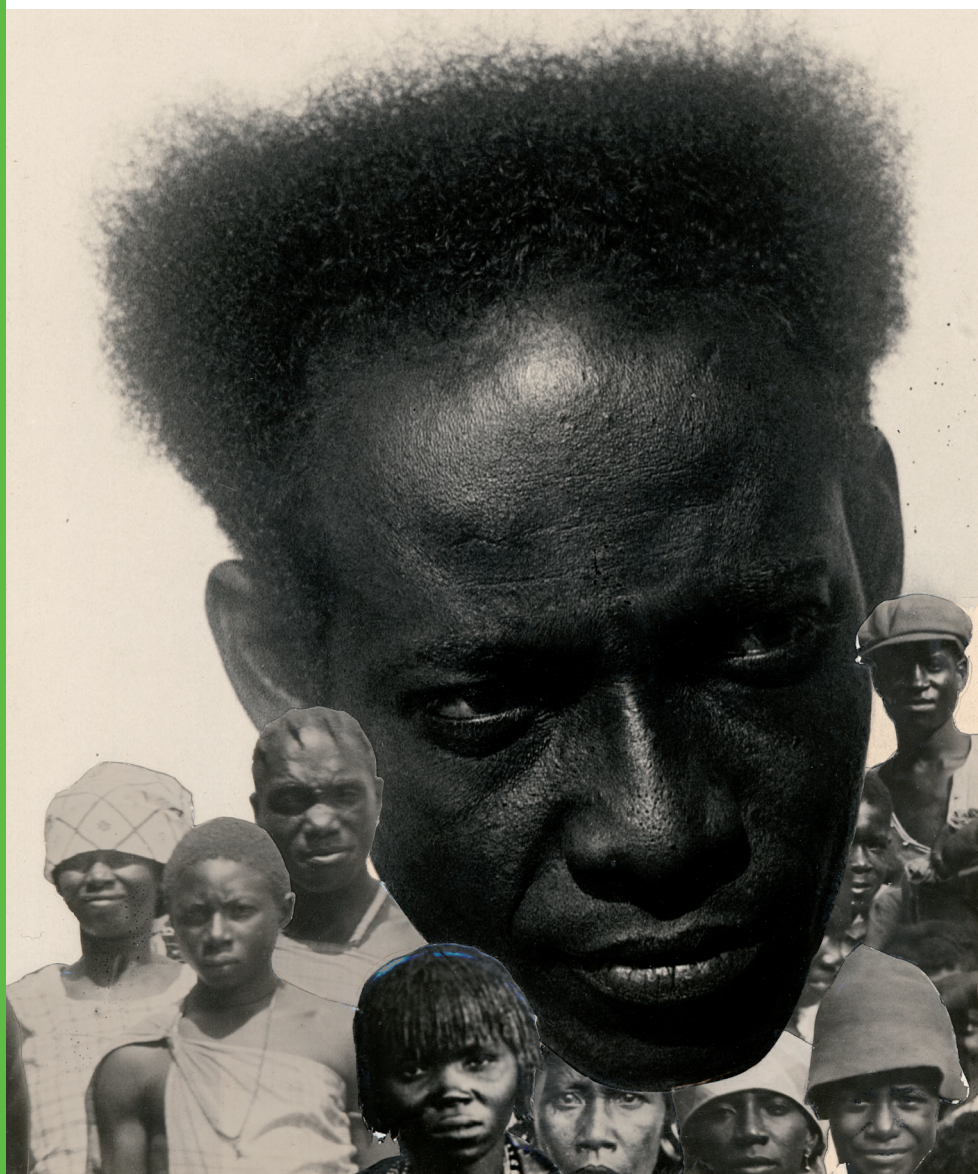
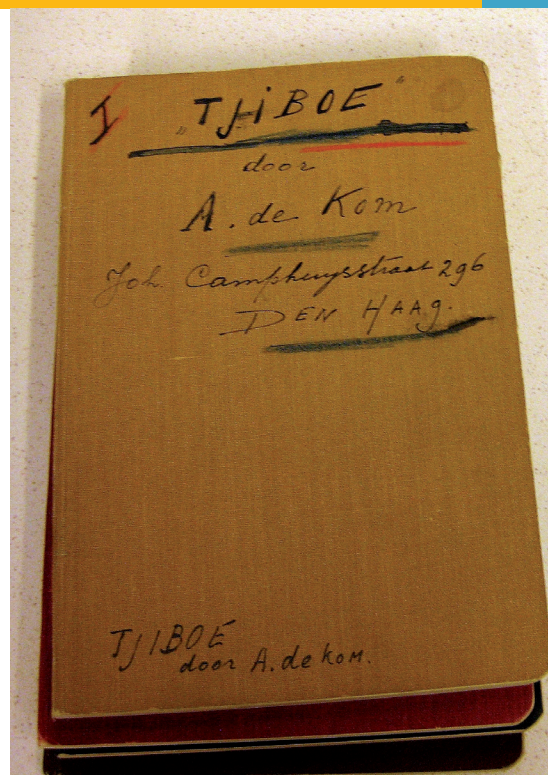

Lespakket over **Anton de Kom (1898 – 1945)**
schrijver, vrijheidsstrijder en verzetsheld

Vandaag schijnt de-zon-...

Fotocollage van Piet Zwart,
voor omslag *Wij slaven van Suriname*, 1934
Collectie: Gemeentemuseum Den Haag

Tjiboe
Ongepubliceerd filmscript van Anton de Kom
Foto: Noraly Beyer

Blauwe Morfo vlinder
Foto: Marianne Oudshoorn

Geboortehuis Anton de Kom
Foto: Marianne Oudshoorn

Sinds 24 april 2006 staat in Amsterdam Zuidoost, aan het Anton de Komplein, een monument ter herinnering aan Anton de Kom. Dit monument is gemaakt door Jikke van Loon in opdracht van het Stadsdeel Zuidoost. Het bronzen beeld heeft geleid tot veel reacties waaronder vragen over wie De Kom nu precies is geweest. Het verhaal achter de mens Anton de Kom is bij een groot publiek onbekend. Dit terwijl hij als strijder voor rechtvaardigheid een voorbeeld kan zijn voor velen, ongeacht kleur en etniciteit.

Stadsdeel Zuidoost wil de betekenis van Anton de Kom actief overdragen. Daarom werd opdracht gegeven voor de realisatie van dit lespakket. Het lespakket is gemaakt voor leerlingen uit de bovenbouw van het basisonderwijs. Maar iedereen die nieuwsgierig is naar Anton de Kom kan met deze introductie - in woord en beeld - kennis maken met deze schrijver, vrijheidsstrijder en verzetsheld.

Dit is een lespakket over het leven van Anton de Kom (1898 Paramaribo – 1945 Sandbostel). Hart van het lespakket is een dvd over het leven van Anton de Kom (20 minuten). Dit filmisch portret is geregisseerd door documentairemaker Ida Does en wordt gepresenteerd door Gerda Havertong. De drie nog levende kinderen van De Kom vertellen over hun vader voor de kinderen van nu. De film bevat uniek beeldmateriaal uit het familiearchief. Vervolg op de dvd zijn lessuggesties: vier losse, te kopiëren, werkbladen. De lessuggesties sluiten aan bij reguliere vakken als taalvorming en wereldoriëntatie. Dit maakt het mogelijk om het lespakket op verschillende momenten binnen het schooljaar in te zetten. Gebruik van dit lespakket hoeft zich dus niet te beperken rond aandacht voor gebeurtenissen als 1 juli Ketikoti (Herdenking afschaffing van de slavernij) of 4 en 5 mei (Dodenherdenking en Bevrijdingsdag). Tot slot is het een optie om de resultaten van de lessen te verzamelen en op school een Anton de Kom expositie in te richten.

Trouwfoto Anton de Kom en Petronella Borsboom, Den Haag 1926
Foto: archief familie De Kom

Poëzie album van Judith de Kom met versje van haar vader, 1940
Archief Judith Allard de Kom

Een stoet geboeide slaven trekt van de Afrikaanse binnenlanden naar de kust, 1861
Uit: The Mansell Collection

Biografie

1898

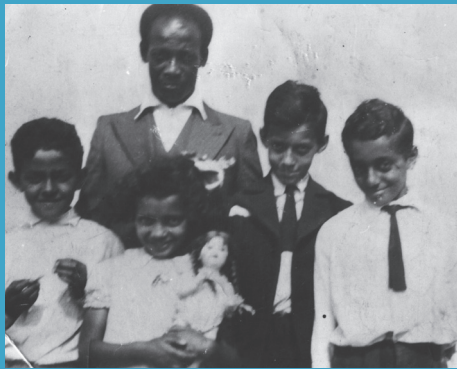
Anton de Kom wordt geboren in een volkswijk in Paramaribo als zoon van een landbouwer en goudzoeker die de slaventijd nog heeft gekend. Hij volgt na de lagere school een MULO opleiding en haalt een diploma boekhouden.

1920

Anton de Kom verlaat de Nederlandse kolonie Suriname en reist naar Den Haag. Hij doet vrijwillige dienst bij de Huzaren en werkt later als vertegenwoordiger bij koffiebranderij Reuser en Smulders. Daar leert hij ook zijn vrouw kennen: Petronella Borsboom.

1926

Anton de Kom en Petronella Borsboom trouwen en krijgen vier kinderen: Ad, Cees, Ton en Judith.

Anton de Kom en zijn kinderen Ton, Judith, Ad en Cees. Foto: archief familie De Kom

Anton de Kom wordt politiek actief als sociaal activist. Hij komt in contact met de nationalistische Indonesische studentenbeweging Perhimpoean Indonesia. Deze beweging zet zich in voor een onafhankelijk Indonesië. Hij sympathiseert met de Liga tegen Imperialisme en Koloniale Overheersing en met de Communistische Partij Holland die ijverde voor onafhankelijkheid van alle Nederlandse koloniën. Hij schrijft artikelen voor *De Tribune*, *De Communistische Gids* en *Links Richten*. Daarnaast voelt hij zich verbonden met de zwarte bewustzijnsbewegingen uit die tijd. Na ontslag bij koffiebranderij Reuser en Smulders werkt Anton de Kom als vertegenwoordiger in koffie, thee en tabak voor het Haagse bedrijf Dorlas.

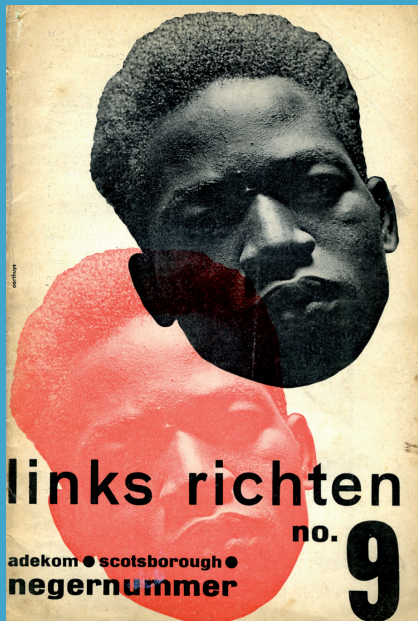
1929

Wereldwijde economische crisis met grote werkloosheid. Anton de Kom is een geliefd spreker op politieke bijeenkomsten. Hij is tegen kolonialisme, tegen werkloosheid en voor arbeidersrechten.

1932

Anton de Kom reist met vrouw en kinderen terug naar Suriname. Bij aankomst in Paramaribo wordt hij door velen opgewacht aan de kade waar de boot aanlegt.

De Kom zet zich in tegen de uitbuiting van contractarbeiders door het Nederlandse koloniale gezag. Hij opent een adviesbureau op het erf van zijn ouderlijk huis aan de Pontenwerfstraat en luistert naar de klachten van de mensen. Zijn roep om emancipatie van het Surinaamse volk tegenover de Nederlandse koloniale macht vindt gehoor binnen alle etnische bevolkingsgroepen van Suriname.

Omslag tijdschrift *Links Richten* nummer 9, 1933 met een bijdrage van Anton de Kom
Collectie: Annet Zondervan

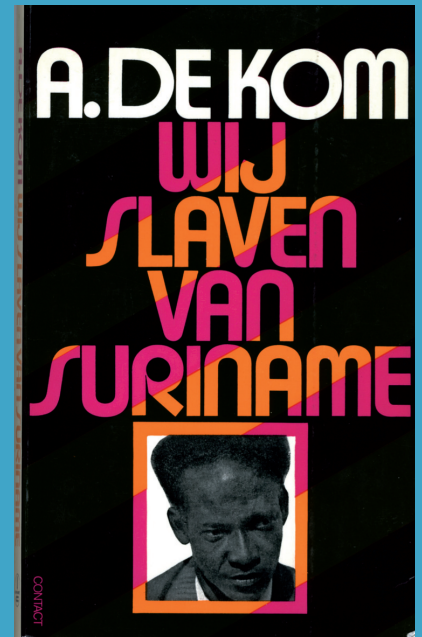
1933

De gezaghebbers zien Anton de Kom als opruiend en staatsgevaarlijk. Op 7 februari 1933 wordt hij gearresteerd en opgesloten in Fort Zeelandia. Er volgt een volksoproer met de eis hem vrij te laten. Het gezag reageert met geweld door te schieten op de mensenmassa. 2 doden en 22 gewonden zijn het gevolg. Zonder een proces worden Anton de Kom en zijn gezin gedwongen Suriname te verlaten. De gouverneur transporteert hen per boot terug naar Nederland. De Kom wordt verbannen uit zijn geboorteland.

1933 - 1934

Bij terugkeer in Amsterdam halen arbeiders Anton de Kom binnen als een held. Het gezin De Kom woont in Den Haag. Gezien de crisisjaren en zijn politieke activisme krijgt hij geen werk. Hij schrijft gedichten, anansi verhalen, een filmscript en een roman. Met moeite vindt hij een uitgever voor zijn enige gepubliceerde boek: *Wij slaven van Suriname*. In 1934 verschijnt het in gecensureerde vorm en in de oorlog

wordt het verboden. Het boek is een aanklacht tegen de Nederlandse koloniale machthebber en pleidooi voor vrijheid en recht op een menswaardig bestaan voor alle Surinamers.

Omslag *Wij slaven van Suriname*
Uitgeverij Contact, 1975

1940 - 1944

In de Tweede Wereldoorlog raakt Anton de Kom betrokken bij het verzet tegen de Duitse bezetter. Hij schrijft voor de illegale pers zoals het blad *De Vonk*. Op 7 augustus 1944 wordt hij verraden en gearresteerd. Na een verblijf in het Oranjestad in Scheveningen en eenzame opsluiting in Kamp Vught wordt Anton de Kom door de Duitsers getransporteerd naar Oranienburg en later naar het concentratiekamp Neuengamme. Vlak voor het einde van de oorlog, 24 april 1945, overlijdt Anton de Kom te Sandbostel, in het opvangkamp Stalag X B van het concentratiekamp Neuengamme.

1960

De stoffelijke resten van Anton de Kom worden gevonden in een massagraf. Anton de Kom wordt bijgezet op de erebegraafplaats in Loenen.

1983

Postuum wordt aan Anton de Kom het Verzetshedenkingskruis toegekend.

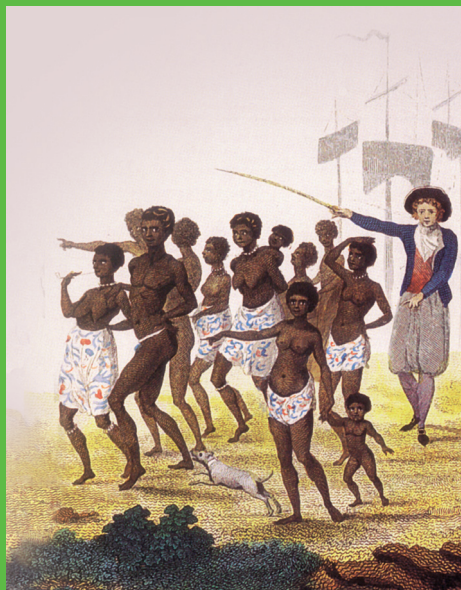
Barakken Sandbostel, in het opvangkamp Stalag X B van het concentratiekamp Neuengamme.
Foto: Ida Does

Vaarwel, Akoeba! van Anton de Kom uit de gedichtenbundel *Strijden ga ik!*

Anton de Kom over dit gedicht:

'Het is een oud, oud liedje dat ik in mijn jeugd bij de raison (Surinaams snareninstrument) hoorde zingen. Ik heb me altijd verbeeld dat het uit die tijd stamde, toen deze Surinamers tegen de Hollanders streden. De naam van de dichter kennen we niet, wij kennen immers ook niet de namen dier voorvaders, die hun Akoeba verlieten om voor de vrijheid te vechten'.

Uit: *Wij slaven van Suriname*

J.G. Stedman, 1796: 'Een hoop negers, aangebracht om tot slaaven verkocht te worden'.

Gerealiseerd in opdracht van Stadsdeel Zuidoost Amsterdam, door het Nationaal Instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis (NiNsee; Aspha Bijnaar), Ida Does Productions en Centrum Beeldende Kunst Zuidoost (CBK Zuidoost, Annet Zondervan) Amsterdam, 2009

NiNsee
NATIONAAL INSTITUUT NEDERLANDS
SLAVERNIJVERLEDEN EN -ERFENIS

Ontwerp LevievanderMeer

Copyright van het lespakket ligt bij de opdrachtgever

Copyrights van de afbeeldingen liggen bij eigenaars

Fotovel voor bij de opdrachten:

Foto linksboven: Portret Anton de Kom van Piet Zwart, 1934 Collectie: Nederlands Fotomuseum

Met dank aan:

Ad de Kom, Cees de Kom en Judith Allard de Kom;
overige familieleden De Kom; Basisschool De
Rozemarn, Eline d'Arnault, Gayatrie Ramsundersingh,
Marijke van den Broek, Piet Dam, Marianne Oudshoorn
www.iisg.nl

**Vaarwel, Akoeba, mijn vrouw, mijn schat, vaarwel!
Strijden ga ik! Eerst nà d'overwinning
kom ik terug ...**

Lang heel lang geleden heeft men ons getart.

Eerst gekocht en verkocht en dan geslagen.

**Op ons beider gezicht staat het merk gebrand
van des meesters naam, ten eeuwige dage.**

**Vaarwel, Akoeba, mijn vrouw, mijn schat, vaarwel!
Strijden ga ik! Eerst nà d'overwinning
kom ik terug ...**

't Was op de plantage dat ik jou vond.

Je had nog een moeder, waar is die gebleven?

**En je broeders en zusters? Zij rusten in den grond,
men heeft ze allen den dood in gedreven.**

**Vaarwel, Akoeba, mijn vrouw, mijn schat, vaarwel!
Strijden ga ik! Eerst nà d'overwinning
kom ik terug ...**

Weet je nog van dien avond, vrouw,

dat ik je met mij had meegenomen?

**De meester was dronken, hij brulde en wou
dat je bij dien smeerlap in 't nest was gekomen.**

**Vaarwel, Akoeba, mijn vrouw, mijn schat, vaarwel!
Strijden ga ik! Eerst nà d'overwinning
kom ik terug ...**

Nu sta je hier voor mij, jij dappere vrouw!

Beproof me, 'k ben sterk en sterk ga ik henen.

'k Ben dubbel zoo moedig, Akoeba door joù.

Zie, deze vuisten zijn hard als de steenen.

**Vaarwel, Akoeba, mijn vrouw, mijn schat, vaarwel!
Strijden ga ik! Eerst nà d'overwinning
kom ik terug ...**

Hoor je het blanke volk al? Hun heir

spreekt als de talloze bladren der boomen.

Voor ze verslagen zijn keer ik niet weer.

Kus mij! ... de witte soldaten komen.

Portret Anton de Kom, rond 1922
Foto: archief familie De Kom

Vandaag schijnt de zon ...

Lespakket over

Anton de Kom (1898 – 1945)

schrijver, vrijheidsstrijder
en verzetsheld

Anton de Kom was een schrijver. Zijn belangrijkste boek *Wij slaven van Suriname* uit 1934 wordt nog steeds gelezen. De Kom schreef ook gedichten. Zoals het gedicht: *Vaarwel Akoeba!*. Lees het maar. Het staat achterop de map van je leraar.

Schrijf een gedicht!

Stel je voor: jij schrijft een gedicht over iets dat je echt raakt. Iets in de wereld dat je oneerlijk of onrechtvaardig vindt. Iets dat je eigenlijk zou willen veranderen.

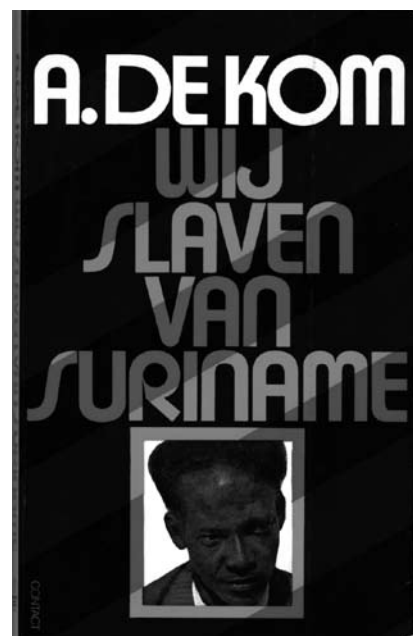
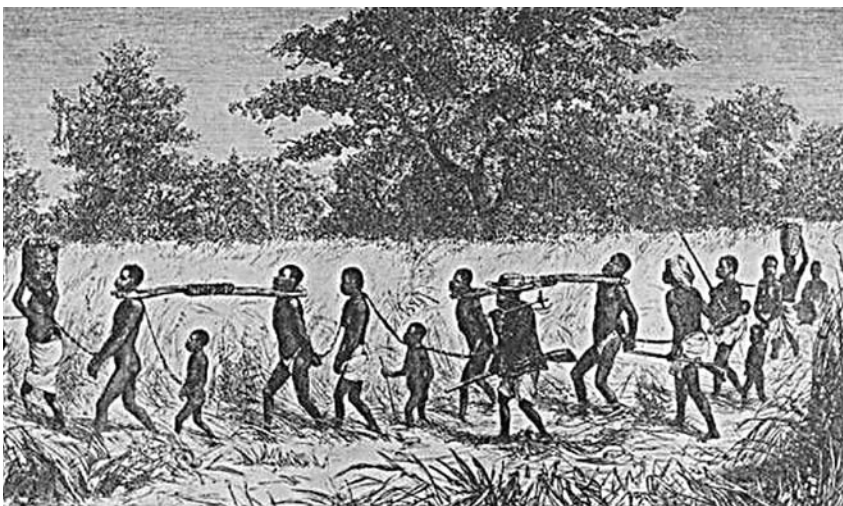
Kies een onderwerp.

Pak een kladblaadje en ga aan de slag. Weet wel: een gedicht hoeft niet altijd te rijmen.

Als je de tekst in het klad hebt, schrijf die dan over op een A4 blad. Zo, klaar is je gedicht!

Dit gedicht gaat over de slaventijd. Tot 1863 was er in Suriname slavernij. Op plantages werden koffie, suiker en katoen verbouwd. De eigenaren van deze plantages - vaak witte Nederlanders - deden het zware werk niet zelf. Dat gebeurde door mensen die hun eigendom waren: Afrikanen en hun kinderen. Deze mensen waren door de Nederlanders in Afrika gekocht en gedwongen per boot naar Suriname gebracht. Slaven deden het zware werk op de plantages. Ze waren niet vrij, moesten doen wat werd gezegd. Ze werden slecht behandeld en mishandeld. Velen liepen dan ook weg en vluchtten het bos in. Pas in 1863 kwam een eind aan de slaventijd.

De opa van Anton de Kom leefde in de slaventijd. Anton de Kom was verdrietig en boos over wat er in de slavernij was gebeurd. Daarom schreef hij dit gedicht. Het is geïnspireerd op een oud liedje dat hij kende. Eigenlijk geeft Anton de Kom in dit gedicht een stem aan een slaaf die in opstand komt tegen zijn onderdrukker.

Vandaag schijnt de zon ...

Lespakket over

Anton de Kom (1898 – 1945)

schrijver, vrijheidsstrijder
en verzetsheld

Anton de Kom was een man die het leven van anderen beter wilde maken.

In 1932 - toen Anton de Kom met vrouw en kinderen naar Suriname reisde - was Nederland nog de baas in Suriname. Witte mensen uit Nederland vertelden mensen uit Suriname wat goed voor hen was. De mensen in Suriname moesten hard werken tegen weinig loon. Ook in Nederland waren veel mensen niet rijk. Arbeiders en boeren werden uitgebuit en verdienden dus weinig geld.

In de tijd van Anton de Kom was er tegen deze armoede en uitbuiting veel protest.

Anton de Kom bleef niet stil. Hij heeft zich zowel in Suriname als in Nederland ingezet tegen onrecht. Anton de Kom ging naar vergaderingen en bijeenkomsten om mensen wakker te schudden. Hij riep hen op om op te komen voor hun rechten.

Als oproep voor zo'n bijeenkomst maakte men in die tijd mooie affiches. Het waren eigenlijk een soort uitnodigingen die op straat werden geplakt. Ze werden ook gebruikt als omslag voor een tijdschrift. Kijk, hier zie je een omslag uit die tijd. Plaatjes worden op een bijzondere manier door, over en naast elkaar gebruikt.

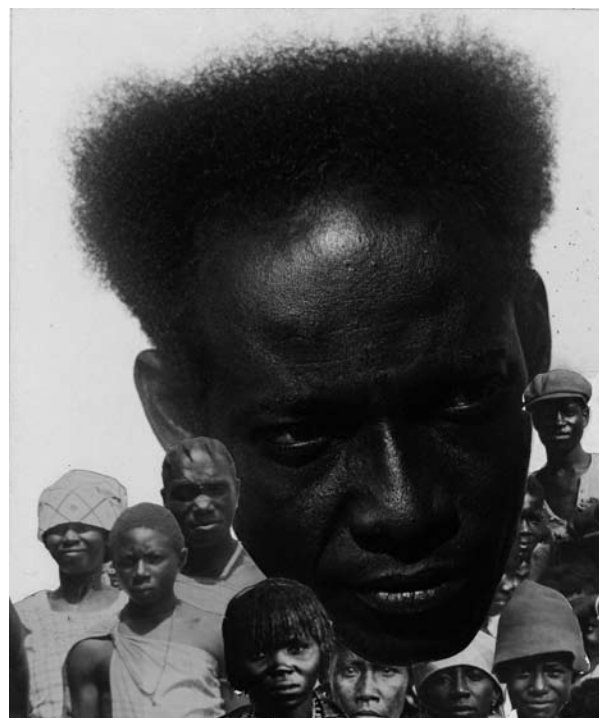
Maak een affiche!

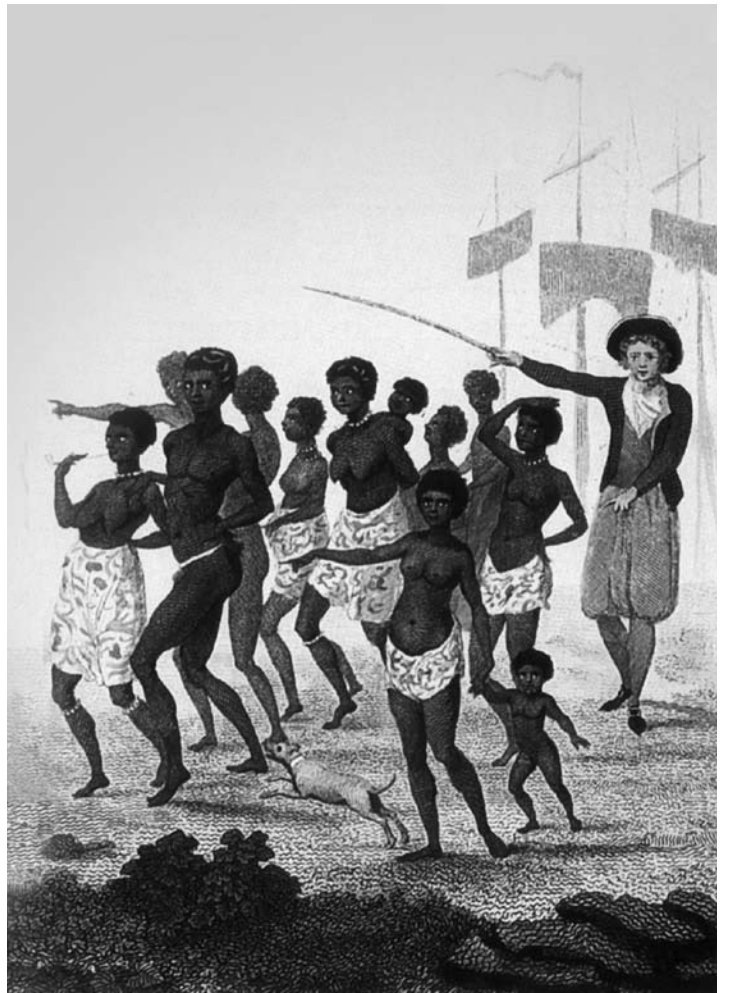
Stel je voor: jij wilt een affiche maken met een oproep voor een bijeenkomst waar Anton de Kom komt spreken.

Je kunt gebruik maken van tekst en beeld. De tekst moet je zelf verzinnen, kort en krachtig. Voor het beeld kun je één of meer plaatjes uitknippen die op het fotovel staan. Als je wilt, kun je de plaatjes met de kopieermachine verkleinen of vergroten.

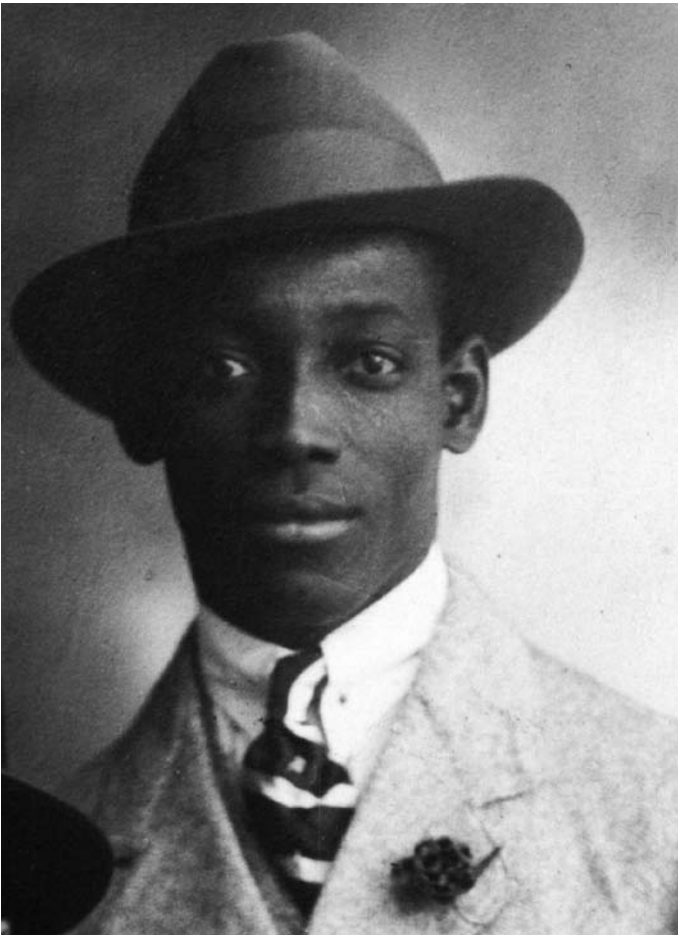
Pak een wit A4. Ga aan de slag met potlood, pen, liniaal, kopieermachine, schaar en lijm.

Lijm de plaatjes en teksten op een bijzondere manier als affiche op het A4 blad. Zo, klaar is je affiche!

Fotovel voor bij de opdrachten

Vandaag schijnt de zon ...

Lespakket over

Anton de Kom (1898 – 1945)

schrijver, vrijheidsstrijder
en verzetsheld

Maak een monument van je held!

Stel je voor: wie is voor jou een held?

Zoek een plaatje van deze vrouw
of man. Maak een kopie van het
plaatje en knip het uit.
Plak het plaatje op een A4 blad.

Beschrijf met enkele woorden op het
A4 blad waarom die vrouw of man
voor jou een held is.

Versier het blad met potlood, stift of
op een andere manier. Zo, klaar is je
papieren monument!

Wanneer is iemand een held? In het woordenboek Van Dale staat: 'Iemand die door moed uitblinkt en die opvalt door grootse daden'. Anton de Kom is voor veel mensen een held.

In Suriname zette Anton de Kom zich in voor alle mensen, van welke afkomst of huidskleur dan ook. Hij leerde Surinamers trots te zijn op hun land en hun geschiedenis. Dit maakte de Nederlandse machthebbers boos. Zo boos dat Anton de Kom met vrouw en kinderen gedwongen Suriname moest verlaten. Per boot werden zij naar Nederland gebracht.

In Nederland zette De Kom zich ook in voor de rechten van arme arbeiders. Het was daarom lastig voor Anton de Kom om werk te vinden. Bazen van bedrijven hielden in die tijd niet van kritische denkers.

In mei 1940 viel het Duitse leger Nederland binnen. De Tweede Wereldoorlog was begonnen. Joodse mensen en mensen met andere ideeën werden door de Duitsers opgepakt en naar concentratiekampen gebracht. Daar liep het vaak slecht met ze af. Sommige Nederlanders gingen in het verzet. Leden van het verzet maakten het de Duitsers zo moeilijk mogelijk om Nederland te bezetten.

Anton de Kom ging ook in het verzet. Hij schreef voor illegale tijdschriften. Tijdschriften die mensen stiekem lazen en waarin Nederlanders werden opgeroepen de moed niet te laten zakken. Anton de Kom is verraden, door wie is niet bekend. Hij is in een Duits concentratiekamp doodgegaan.

Anton de Kom is voor veel mensen een held. Daarom is in Suriname de universiteit naar hem vernoemd: de Anton de Kom Universiteit. Daarom is in Amsterdam Zuidoost een monument voor hem gemaakt. En zijn er pleinen en straten naar hem vernoemd.